

9. évfolyam magyar nyelv tan minimum követelménye

Tematikai egység	Kommunikáció
Ismeretek, követelmények	<p>A közlésfolyamat tényezőinek felsorolása, a kommunikáció működése</p> <p>A nem nyelvi kommunikáció kifejezőeszközeinek ismerete (gesztus, mimika, térköz, tekintet, csend, külső megjelenés)</p> <p>Tájékoztató, átmeneti és véleményformáló műfajok megkülönböztetése Cikk, glossza, recenzió, kritika, kommentár, interjú, riport műfajának felismerése, elemzése.</p> <p>A sajtótermék meghatározása.</p> <p>A sajtótermékek csoportosítási lehetőségei és fajtái. Sajtóműfajok. Tájékoztató és véleményközlő műfajok.</p> <p>A sajtó tájékoztató műfajai: a hír, a közlemény, a tudósítás, a riport, az interjú és a szemle.</p> <p>Ezek tartalmi és formai sajátosságai</p> <p>A véleményközlő sajtóműfajok közös ismérve. Az egyes véleményközlő sajtóműfajok tartalmi és formai sajátosságai: a cikk, a kommentár, a glossza, a nyílt levél, az olvasói levél, a kritika. Objektivitás és szubjektivitás. Újságírói függetlenség és egzisztenciális kiszolgáltatottság.</p>
Kulcsfogalmak	<p>Grammatika, nyelvi rendszer, nyelvi szintek.</p> <p>A nyelv funkciói.</p> <p>A nyelvváltozatok.</p> <p>A szövegvilág összetevői. A szólás fogalma.</p> <p>A beszédhelyzet jelentősége.</p> <p>A kommunikáció mint tájékoztatás és információcsere.</p> <p>Jelrendszerek, jelnyelvek.</p> <p>A nyelvek bábeli zűrzavara. Helyesírás az interneten</p> <p>A kommunikáció tényezői: az adó, a vevő, a jelrendszer (a kód), az üzenet, a csatorna, a résztvevők közötti kapcsolat, a beszédhelyzet (a kontextus), a világról való tudás és a folyamatot zavaró tényezők</p> <p>A kommunikáció funkcióinak meghatározása: tájékoztatás, kifejezés, felhívás, valamint kapcsolatfelvétel, kapcsolatfenntartás, kapcsolatzárás, továbbá esztétikai és értelmező funkció.</p>
Tematikai egység	Nyelvi szintek, a nyelv grammatikai jellemzői
Ismeretek, követelmények	<ul style="list-style-type: none"> - Hangképző szervek, hangképzés folyamata - Csoportosítás időtartam és a képzés helye szerint. - A magánhangzók kapcsolódásának szabályszerűségei (hangrend) - Csoportosítás időtartam és zöngesség szerint - A mássalhangzók kapcsolódásának törvényszerűségei (minőségi változások: teljes és részleges hasonulás, összeolvadás mennyiségi változások: nyúlás, rövidülés, kiesés) - Szabad, félszabad és kötött morféma megkülönböztetése - Egyalakú, többalakú, abszolút és relatív tő fogalma Igejelek és névszójelek felismerése - Igeragok és névszóragok felismerése - Szóképzés, szóösszetétel, mozaikszó alkotás felismerése,

	<p>helyesírása.</p> <p>- Szófaj fogalma - A magyar nyelv szófaji rendszere A mondat fogalma, osztályozásának szempontjai - A szintagma - Az egyszerű mondat - Az összetett mondat.</p>
<p>Kulcsfogalmak</p>	<p>A magyar nyelv 14 magánhangzója. A magánhangzók megkülönböztetése nyelvtanuk, képzésük helye, az ajkak szerepe és hosszúságuk szerint. Magánhangzótörvények: mély, magas és vegyes hangrend; illeszkedés, hiátustörvény.</p> <p>A magyar nyelv 25 mássalhangzója, képzésük helye és módja szerinti csoportosításuk, továbbá a zöngés és zöngétlen mássalhangzók megkülönböztetése. Zöngés-zöngétlen mássalhangzó párok. A mássalhangzók kapcsolódásának szabályai: részleges hasonulás, teljes hasonulás, összeolvadás, rövidülés, kiesés.</p> <p>A szóelemek (vagyis a morféma) meghatározása. Tő- és toldalék morféma, szabad és kötött morféma. A tömorfémák fajtái.</p> <p>A toldalékok három fajtája: a képző, a jel és a rag. A toldalékok kapcsolódási sorrendje a magyar nyelvben.</p> <p>A szóalkotás módjai: szóösszetétel, szóképzés és más, ritkább szóalkotási módok.</p> <p>Szórövidítés, mozaikszó, betűszó, szóösszevonás. Szóösszerántás és szóhasadás.</p> <p>Toldalékolható és nem toldalékolható szófajok: alapszófajok, viszonszó és mondatszók. Valódi és helyettesítő alapszófajok. Ige, főnév, melléknév, számnév, határozószók.</p> <p>A valódi alapszófajok jellemzői.</p> <p>A nem valódi alapszófajok (az igenevek és a névmások). További szófajok (a viszonszó és a mondatszók).</p> <p>A szó szerkezet mibenléte. Alárendelő és mellérendelő szó szerkezet. Igei, névszói és igei-névszói állítmány. Határozott, határozatlan és általános alany. Alanytalan mondatok.</p> <p>Az alárendelő szó szerkezetek osztályozása az alaptag és a bővítmény közti nyelvtani viszony alapján: alanyi-állítmányi, tárgyias, határozós és jelzős szó szerkezet.</p> <p>A szó szerkezetek alaptag szerinti osztályozása: igei, igenévi, főnévi, melléknévi, számnévi, határozószói és névmási szerkezetek.</p> <p>A mellérendelő szó szerkezet meghatározása és fajtái (a kapcsolatos, az ellentétes, a választó, a magyarázó és a következtető szó szerkezet). Logikai viszonyok és jellemző kötőszavak.</p> <p>A mondat. A mondat intonációja. Beszéd funkció, modalitás. A beszéd zenei eszközei: hangsúly, dallammenet és szünet. A mondat típusok: kijelentő, kérdő, felszólító, felkiáltó, óhajtó. A kérdő mondat fajtái: eldöntendő és kiegészítendő kérdés. Állító és tagadó mondatok.</p>

	<p>A mondat tartalma, a beszélő szándéka és a szándékolt hatás. Tagolt, tagolatlan, minimális és bővített mondat. Vonzatok és szabad bővítmények. Alárendelő és mellérendelő összetett mondatok. Többszörösen összetett mondat.</p>
Tematikai egység	Helyesírási ismeretek
Ismeretek, követelmények	<p>Az írás eredete. Írásmódok: képirás, szóírás, szótagírás, rovásírás stb. Betűírás és latin betű. Az írás esztétikai és művészi dimenziói</p> <p>A szöveg központosítása - A magyar helyesírás alapelvei.</p> <p>- Írásjelek szerepe, helyes használata</p> <p>A helyesírási alapelvek (és kivételek) felismerése és alkalmazása.</p> <p>Az összetett és a többszörösen összetett szavak. Az egybeírás három alapesete: egybeírás jelentésváltozás miatt, egybeírás hiányzó viszonyrag miatt, egybeírás a hagyomány jegyében. A teljes egybeírás és a kötőjeles egybeírás szabályai az alárendelő és a mellérendelő szóösszetételek esetében</p>
Kulcsfogalmak	<p>A magyar helyesírás négy alapelve: a kiejtés elve, a szóelemzés elve, a hagyomány elve és az egyszerűsítés elve. Alakörző és alakváltó szavak. Helyesírási kézikönyvek.</p> <p>A szóelemzés elve (részleges és teljes hasonulás, összeolvadás, rövidülés, kiesés).</p> <p>A hagyomány elve (a <i>j</i> és az <i>ly</i> használata, a történelmi családnevek írása). Az egyszerűsítés elve (többjegyű betűk kettőzése, három azonos mássalhangzó kettőre egyszerűsítése) és a kivételek (dupla kétjegyű mássalhangzók az összetett szavak határán, három azonos mássalhangzó a kötőjellel toldalékolt nevekben).</p> <p>A többszörösen összetett szavak helyesírása: egybeírás hat szótagig, kötőjeles írás hat szótag fölött. Az igekötő mint az összetétel tagja: a legalább két szótagból álló igekötők. Az ún. mozgószabály alkalmazása. Anyagnévi jelzős, számnévi jelzős, folyamatos melléknévi jelzős szerkezetek egybe- és különírása. Töismétlés, szóismétlés és mellérendelő szóösszetétel. Toldalékolhatóság és kötőjel.</p> <p>Jövevényszavak (meghonosodott szavak) és idegen szavak. Latin betűs nyelvekből származó és nem latin betűs nyelvekből származó idegen szavak. Magyaros írásmód és az idegen eredeti magyar kiejtését tükröző átírás. A <i>ch</i>, az <i>x</i> és a <i>q</i> átírására vonatkozó szabályok. Az <i>-i</i> képző és az <i>i</i>-re vagy <i>y</i>-ra végződő idegen helységnevek. Idegen nevek kötőjeles toldalékolása. Az <i>a</i>-ra, <i>e</i>-re, <i>o</i>-ra, <i>ö</i>-re végződő idegen szavak, nevek toldalékolása.</p>